

Kur'an'ı Okumak ve Anlamak

Bilindiği gibi Kur'an, yirmi üç yıllık peygamberlik süresince muhtelif vesîlelerle Peygamberimiz'e Hak katından Cebrâîl aracılığıyla indirilen ilâhi kelâmın adıdır. Hz. Peygamber zamanında vahiy kâtiplerince yazılan ve hâfız sahâbilerce ezberlenen ilâhî kelâm, Hz. Ebû Bekir devrinde mushaf hâline getirilerek muhâfaza altına alınmış, Hz. Osman zamanında çoğaltılarak İslâm memleketlerine gönderilmiş ve böylece lâfzıyla ve hattıyla koruma altına alınmıştır. Vâkıa Kur'an, ilâhî koruma altında bulunmaktadır. **“Doğrusu Kitâb'ı biz indirdik, onun koruyucusu da elbette biziz.”** (el-Hıcr, 15/9)

Kur'an kendisine aid bâzı özelliklere vurgu yapmaktadır. “Kur'an'ın kendi diliyle nitelikleri” diyebileceğimiz bu hususlardan bazıları şunlardır:

1 – **Kur'an mu'cizedir.** Lâfzıyla ve rûhuyla insanların bir benzerini getiremeyecekleri bir mucize; az lâfzıyla çok mânâ anlatan mûciz bir beyandır. Nitekim Kur'ân bu konuda insanlara ve cinlere meydan okumaktadır; **“De ki: İnsanlar ve cinler, birbirine yardımcı olarak bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak için bir araya gelseler, andolsun ki yine de bir benzerini ortaya koyamazlar,”** (el-İsrâ, 17/88) Târihi boyunca Kur'ân'ın bu meydan okumasına cevap vermeye muktedir biri çıkmamıştır.

2 – **Kur'an şifâdır:** Kur'an mânevî hastalıklara, rûhi dertlere bir şifâdır. Hattâ onun lâfız ve mânâsının bereketiyle maddî hastalıklara uğramış insanlar rûhî dirilik kazanarak şifâ bulmaktadır. Kur'an iki âyetiyle kendisinin şifâ olma özelliğini şöyle ifade etmektedir:

a. **“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt ve kalplerde olana bir şifâ, inananlara doğruyu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir.”**(Yûnus, 10/57)

b. **“Kur'andan inananlara rahmet ve şifâ olan ?eyler indiriyoruz.”** (el-İsrâ, 17/82)

3 – **Kur'ân hidâyettir.** Kur'an Allah tarafından geldiğinde şüphe olmayan müminlere ve takvâ ehline bir hidâyet rehberidir. Nitekim Kur'an'ın ikinci sûresinde: **“Bu, doğruluğunda şüphe olmayan ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren; hidâyet kaynağı bir kitaptır.”** (el-Bakara, 2/2-3) Bir ba?ka âyette Kur'ân **“Rabbinizden gelen bir hidâyet rehberi”** olarak takdim edilmektedir. (Yûnus, 20/57)

Bir âyet-i kerîme **“Doğrusu bu Kur'an, en doğru yola iletir. (hidayet)”** (el-İsrâ 17/9) ifâdeleriyle bir başka âyet ise: **“Bu Kur'an, insanlara bir açıklama, sakınanlara hidâyet ve bir öğüttür.”** (Âl-i İmrân, 3/137) lâfızlarıyla Kur'an'ın hidâyet edici özelliğini belirtmektedir. Kur'an'ın temel gayesi insanları dalâletten hidâyete, zulmetten nûra çıkarmak olduğundan bu konuyu vurgulayan pek çok âyet vardır.

4 – **Kur'an nûrdur** ve insanlığı nûra çıkarır. Nitekim: **“Doğrusu size Allah’tan bir nûr ve apaçık bir kitap gelmiştir:** (el-Mâide, 5/15) âyetiyle Kur’an’ın nûr özelliğine; **“Ey Muhammed! Bu, Allah’ın izniyle insanları karanlıklardan nûra... çıkarman için sana indirdiğimiz Kitaptır.”** (İbrâhim, 14/1) ve **“Sizi karanlıklardan nura çıkarmak için kulu Muhammed’e apaçık âyetler indiren O’dur.”** (el-Hadîd, 57/9) âyetiyle de karanlıklardan nûra çıkarma özelliğine işaret edilmektedir. Nitekim Allah Rasûlü de: **“Kur’an apaçık bir nûr, âşikâr bir zikir ve dosdoğru yoldur.”** (Dârîmi), Fazâilü'l-Kur’an, 1; **Müslim**, İman, 316; Fazâilü'l-sahâbe, 1)

Kur’an insanlık târihinin en büyük inkılâbını gerçekleştirmiş Câhiliyye toplumundan insanlığın mefâhiri önderler çıkarmıştır. İnsanlığa insanlık değerini vermiş ve bugünün yükselen değerleri eşitlik ve hürriyet ilkelerinin ilk seslendiricisi olmuştur.

Kur’an, İslâmî hayatın temel kaynağı olarak inanan insanlara bir takım sorumluluk ve görevler yüklemektedir. Onun bize yüklediği temel görevleri beş madde hâlinde hûlâsa etmek mümkündür:

I – **Kur’an’ın Hak katından** gelmiş ilâhî bir kelâm **olduğuna inanmak:**

Müslümanların Kur’an’a karşı en temel görevi budur. Diğerleri hep bunun üzerine müesses hususlardır. Bu inanç olmadan Kur’an’a bakışımızın Kur’an’ın istediği ölçüde olması mümkün değildir, Nitekim şu âyetler; Kur’an’ın ilâhi menşe’li özelliğine lâfzan da işâret etmektedir.

a – **“Ey insanlar! Rabbinizden size apaçık bir delil geldi, size apaçık bir nûr, Kur’an indirdik”** (en-Nisâ, 4/174)

b – **“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt ... gelmiştir.”**(Yûnus, 10/57)

Kur’an Rabbin katından oluşunu bu lâfızlarla açıkladıktan sonra buna rağmen inanmayanlara meydan okuyarak insanları âciz bırakmaktadır. O’nun Hak katından olduğuna inanan, onun lâfzına ve mushafına da saygılı olur. **“Doğrusu bu Kitap sâdece arınmış olanların dokunabileceği saklı bir kitapta mevcud, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş Kur’an-ı Kerim’dir.”** (el-Vâkıa, 56/77-80) Osman Gâzi’nin ona gösterdiği saygı neslinin altı asır o’nunla pâyîdâr olmasına vesile olmuştur.

II – **Kur’an’ın lâfzını tanımak ve okumak:**

Kur’an okunuşuyla insanları ibâdet ecrine ulaştıran bir kitaptır. Bu yüzden Kur’an bağılsının Kur’an’la tanışarak onu lâfzıyla okuyabilecek bir konuma gelmesi beklenir. Kulu Allah’a en yaklaştıran ibâdetlerden biri namazdır. *Allah Rasûlü’nün gözümün nûru* diye övdüğü (Nesâî, Nisâ, 1; Müsned, III, 128-199). Namazın temel rükünlerinden biri kırâat yani Kur’an okumaktır. Mazerete mebnî diğer farzlar düşse bile sağrıların dışında namazda Kur’an okuma görevi, hiç kimseden düşmez. Bu durum bu farzın önemini gösterir. Kur’an, kendisinin okunması konusunda kolay

geleni seçmeye cevaz ile teşvik etmekle birlikte bundan uzak kalmaya asla izin vermemektedir. Nitekim: **“Kur’an’dan kolayınıza geleni okuyun, namazı kılın.”**(el-Müzzemmil, 73/20) âyeti okumada kolaylık tarafını gösteriyor; külfeti emrediyor. **“Katımızdan bir kitap indirdik; kim ondan yüz çevirirse bilsin ki kıyâmet günün bir günah yükü yüklenecektir;** (Tâhâ, 20/100) âyeti ise Kur’an’dan yüz çevirmenin, uzaklaşmanın bedelini haber veriyor. Kur’an’dan yüz çevirmek önce maddi ve lâfzî olur. Onu okumamak; ülfet etmemekle olur. Ardından mânâsını anlamamak ve tavsiyelerine uymamakla devam eder.

Kur’an ile ülfetin yolu onu tanımaktan, geçer. İnsan önce tanır, sonra sever. Önce sevip sonra tanımak da mümkün ise de aslanan önce tanıyıp sonra sevmektir.

Kur’an okumayı teşvik eden pek çok hadis-i şerif vardır. Konumuz açısından bir kısmının meâlîni zikretmek istiyorum.

a – **“Sizin hayırlınız Kur’an’ı öğrenen ve öğretenidir”** (Buhari, Fazâilü’l-Kur’an, 15; İbn Mâce, Mukaddime, 16; Ebû Davud, Vitr, 15;) Bu öğretmenin içinde sâdece lâfzî öğretme değil, Kur’an’a müteallık her ilim vardır.

b – **“Kur’an’ı öğrenip öğrendiğiyle amel edenin ebeveynine kıyâmet günü nûrdan bir tâc giydirilir, o tacın ışığı güneşin aydınlığı gibidir;**(Ebû Davud, Vitr, 14; Müsned, III, 440)

c – **“Kur’an okuyunuz, çünkü Kur’an kıyâmet gününde ehl-i Kur’an’a şefâatçi olacaktır.”** (Müslim, Müsâfirîn, 252)

d – **“Evlerinizi namaz ve Kur’an tilâvetiyle aydınlatın!”** (İbn Mâce, İkâme, 186)

e – **“Rabbıyla konuşmak isteyen Kur’an okusun”** (Târîhu Bağdâd, VIII, 239; Kenzü’l-ummâl, 2258; Mevsûa, I, 221)

f – **“Kur’an’ı seslerinizle süsleyiniz!”** (Buharî, Tevhid, 252 Ebû Dâvud, Vitr, 20)

g – **“Açıktan yüksek sesle Kur’an okuyan sadakasını, açıktan verene, sessizce Kur’an okuyan da sadakasını gizlice verene benzer,”**(Tirmizi, Sevâbü’l-Kur’an, 20; Nesâi, Zekât, 68; Müsned, IV, 151-158)

Allah Rasûlü, “Kur’an okuyanları üç grupta mütâlâa etmektedir:

1 – Kur’an’ı ezberleyenler:

a – Mânâsını bilerek ezberleyenler,

b – Zorlanarak okuyanlar.

2 – Kur’an’dan uzun sûreleri ezberleyenler.

3 – Kur'an'dan sâdece namaz sûrelerini ezberleyenler.

Bu âyet ve hadisler çerçevesinde Kur'an'la tanışmak, onu lâfzıyla okumak, hem şahsen kendimize hem de çoluk çocuğumuza aid bir sorumluluktur. Bu itibarla çocuklarımızın gönüllerini ve hayatlarını Kur'an'la aydınlatmak durumundayız. Çocuklarımızı Kur'an'la buluşturmanın daraldığı zaman ve vasatlarda her evin Kur'an mektebi hâline getirilmesi ve çocukların ilk mektep ve ilk mabed sayılan kendi yuvalarında Kur'an'ı öğrenmeleri gerekir. Eğer buna imkân yoksa insanlarımızı, bilhassa çocukları ve gençleri Kur'an'la buluşturacak başka vesileler bulunmalıdır.

Diyânet İşleri Başkanlığının yaz Kur'an Kursları ile ilgili çalışması ile sekiz yıllık temel eğitimden sonra bir yıl süreyle çocukların Kur'an Kursuna gönderilmesi bunun önemli fırsatlarından biridir. Kur'an eğitim merkezlerinin öncelikle her büyük şehirde bir pilot bölge uygulamasıyla devreye sokulması gerekir, diye düşünüyorum. Çünkü Kur'an öğrendikten sonra ona karşı başka görevlerimiz de olacaktır.

Kur'an okuma mes'elesinde iki önemli konu daha var. Onlara da temas etmek gerekiyor. Birisi Arapça'nın dışındaki bir başka dille veya meşhur tâbiriyle: "Ana dille okunacak Kur'an ile ibâdet yapsak olmaz mı? Mânâsını Anlamadığımız bir Kur'an yerine, anladığımız bir Kur'an ile ibâdet daha iyi olmaz mı?" Kur'an'ın ve İslâm'ın evrenselliği ortak bir dilde buluşmayı zorunlu kılar. Ayrıca fikhî olarak namazda Kur'an okumak farzdır. Kur'an'ın Kur'an olması için de dört temel şart vardır: 1) Arapça olması 2) Lâfız olması 3) Hz. Peygamber'e inmiş olması, 4) Tevâtür yoluyla bize kadar gelmiş bir kıraat türü olması. Bu şartlar muvacehesinde Arapça'nın dışındaki dillere yapılan tercümeler Kur'an sayılamıyacağından onlarla ibâdet sahih olmaz. Ancak yeni müslüman olan kimseler için geçiçi bir süre bu konuda müsâmaha edilmiştir. "Kur'an Latin harfleriyle okunabilir mi?" diye bir suâl daha var. Lâtin harfleri Arap harflerini tam karşılamadığı ve Arapçada bulunan yakın sesli üç veya dört harf, bazen Lâtin hurûfatında bir harfle gösterildiği için iltibâslar oluşmaktadır. Bu bakımdan Kur'an'ı orjinal harfleriyle okumak en güzel ve en sağlam yoldur. Ya da kulaktan alıp ezberlemek ve bir fem-i muhsin önünde tashîh-i hurûf yapmak gerekir.

III – Kur'an'ın Mânâsını ve mesajını

Anlamağa Çalışmak:

Kur'an'la tanışan onu orjinal harfleriyle okumayı öğrenen bir müslümanın onun ilâhî nasihatlarını ve öğütlerini de anlayıp öğrenmesi gerekir. Çünkü Kur'an anlaşılсын; tebligatı bilinsin diye indirilmiştir. Hattâ Hz. Peygamber'in üsve-i hasene ve tebliğci olarak en büyük fonksiyonu Kur'an'ın daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Nitekim şu âyet bu konuya işâret etmektedir. **"Kur'an'ı sana insanlara gönderileni açıklayasın diye indirdik. Belki düşünürler."** (en-Nahl, 16/44)

Şu âyetler de özelde müslümanların; genelde topyekün insanlığın Kur'an'ı anlama görev ve sorumluluklarına işâret etmektedir.

a – “**Biz anlayasınız diye Arapça bir Kur’an indirdik.**” (Yûsuf, 12/2)

b – “**Böylece Allah dünya ve âhiret konusunda düşünesiniz diye size âyetlerini açıklar.** (el-Bakara, 2/219)

c – “**Anlasınlar diye âyetleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak!**” (el-En’âm, 6/65)

d – “**Anlayan toplumlar için âyetleri uzun uzadıya açıkladık.**”(el-En’am, 6/98)

e – “**Düşünen millet için âyetleri böyle uzun uzadıya açıklıyoruz.**” (Yûnus, 10/24)

Kur’an’ı anlamak için tefsirini okumak, sünnetteki uygulamalarını görmek ve islâmî tatbîkattan haberdar olmak gerekir Mushafı okumak, meâli mûtâlaa ve ardından tefsir ve sünnet bilgisi bu işin en kestirme yoludur.

Hz. Osman’ın şu sözü Kur’an ile olan ilgiyi teşvik etmektedir: “Seven sevgilisinin kelâmından doymaz”. Kur’an sevgiliden gelen bir mektupsa onu okumak kadar anlamak, anlamak kadar istenileni yapmak da önemlidir. Bu yüzden Kur’an’ı anladıktan sonra üzerimize düşen, istenileni yapmak yâni onu yaşamaktır.

IV – Kur’an’ın emir ve tavsiyeleri istikaametinde müslümanca yaşamak.

Kur’an’ın insanlar için kurmayı hedeflediği güzel dünyanın model insanı Hz. Peygamber (s.a.) dir. (bk. el-Ahzâb, 33/21) Kur’an nizâmını onun uyguladığı üslûb ile rahmet ve şefkat unsurlarıyla yaşamak gerekir. Kur’an: “**Yüce bir ahlâk üzeresin**” (el-Kalem, 68/4) âyetiyle onun ahlâkını övdüğü gibi, Hz. Âişe valîdemiz kendisine onun ahlâkını soranlara; “**O’nun ahlâkı Kur’an’dı.**” (Müsned, VI, 188) sözüyle onun canlı Kur’an olduğunu anlatmak istemiştir.

Allah Teâla, onun uygulamalarının model olduğunu, dolayısıyla emir ve yasaklarına uyulması gerektiğini vurgulamaktadır: “**Peygamber size ne verirse alın; sizi neden sakındırırsa geri durun.**” (el-Haşr, 59/7)

Kur’an bu model ile uygulanarak ahkâmı hayata geçirilecektir. Çünkü Mâide Sûresinde 44, 45 ve 47. âyetlerde: “**Allah’ın indirdikleriyle hükmetmeyenler kâfir, zâlim ve fâsık**” olarak nitelenmektedir.

Kur’an ne ölü kitaptır. Ne de ölümler kitabı. O dipdiri, mesajları ile bir hayat kitabıdır. Nitekim Akif:

*Kâh açar bakarız nazm-ı celîlin yaprağına
Kâh üfler geçeriz bir ölünün toprağına
İnmemiştir hele Kur’an şunu hakkıyla bilin
Ne mezarlıkta okunmak ne de fal bakmak için*

ifâdeleriyle bu gerçeđi anlatır.

Kur'an bir deryâdır. Herkes ondan elindeki kap kadar istifâde eder. Kur'an bir güneştir her toprak ondan kabiliyeti ölçüsünde yararlanır.

Recep AKBAŞLI